

distant galaxies, DNA, and the places of brain neurone communication (p. 70), to mention just a few examples. A wider challenge for cyber cartographers is a construction of dynamic maps and the presentation of spatiality of cyberspaces with some of them having no explicit spatial relationships.

Social communication media can be divided into two groups with respect to time dimension:

asynchronous, where participants communicate in various time, and synchronous where they communicate at the same time. The example of asynchronous communication in cyberspace is electronic mail, and of synchronous chat room.

In the 7th chapter the authors describe various forms and initial efforts of discovering the spatiality and geometry asynchronous media. Among synchronous media virtual worlds are especially interesting. Such

worlds have graphic interface revealing visually the landscape and its avatars. There are, as stated by the authors, about 500 such worlds. One of the greatest known under the name *AlphaWorld* is considered more detailed. It is at the same time one of

The topic of the 11th chapter is the future in mapping cyberspace. The authors point out that their research in this book is initial, partial and selective because it is based mostly on texts from English speaking area. The book ends with their guidelines for future research and the list of references containing 662 titles.

I recommend the book to everyone who is interested in the possibility of cartography entering new areas.

Nedjeljko Frančula

Slavonia – History of the Settlements and the Origins of Inhabitants

Mirko Marković

The publishing house Golden marketing from Zagreb published in 2002 a monograph *Slavonia – History of the Settlements and the Origins of Inhabitants* by the academician Mirko Marković. The monograph contains 614 pages having the format 21x28 cm in hardback, bearing the sign ISBN 953-6168-12-X. The reviewers were the academician Andre Mohorovičić and Prof. Dr. Josip Barbarić.

The monograph is the synthesis about Slavonia with the research of its settlement history and the origin and migration of its inhabitants being pointed out. Ever since the 7th century up to now, Slavonia has been one of the largest Croatian regions. In the past it used to extend farther to the west unlike in the last three to four centuries. The area of Slavonia dealt with in this monograph lies among the rivers Sava, Drava, Danube and Ilova and the state border of the Republic of Croatia in the western Srijem.

The monograph contains the following chapters:

1. Introduction (Geographic characteristics of Slavonia)
2. Prehistoric settlements and their inhabitants
3. Roman period till the arrival of the Croats
4. Old Croatian Slavonia
5. Settlements and inhabitants of the Vukovar-Srijem County

6. Settlements and the inhabitants in the Slavonia part of the Osijek-Baranja County
7. Settlements and inhabitants of the Virovitica-Podravina County
8. Settlements and inhabitants of the Brod-Posavlje County
9. Settlements and inhabitants of the Požega-Slavonija County
10. Svetačko area of the Bjelovar-Bilogora County
11. Svetačko area of the Sisak-Moslavina County

In the *Foreword* the author points that he has been using numerous historical sources, *Diplomatički zbornik* of the Croatian Academy of Sciences and Arts in the first place, as well as other Academy's editions and many other older and more recent works. He has also used the unpublished material from the Croatian State Archives, Archdiocesan Archives in Zagreb and War Archives in Vienna.

At the beginning of the book there are the geographic characteristics of Slavonia given, and after that the review of settlements and inhabitants in the basin of the rivers Sava and Drava during the prehistoric period and in the period from the beginning of the Old Age up to the beginning of the 12th century.

najsofisticiranijih virtualnih svjetova, s realističkim trodimenzionalnim okolišem kroz koji se korisnici mogu kretati u svim smjerovima.

U posljednjih četrdeset godina istraživači iz različitih disciplina, uključujući psihologiju, geografiju, planiranje, antropologiju, računalne i kognitivne znanosti te neuropsihologiju, istraživali su načine na koje shvaćamo geografski prostor i ponašamo se u njemu. Kako pamtimo putove, određujemo udaljenosti i smjerove te pamtimo položaj jednog mjesta u odnosu na neko drugo. Autori u knjizi prikazuju načine spoznaje geografskog prostora da bi ih potom primijenili na spoznaju kibernetičkog prostora (§ 9).

U 10. poglavlju autori se bave stvaralačkom (maštovitom) kartografijom kibernetičkog prostora analizirajući 34 romana i četiri zbirke kratkih priča s

temom kibernetičkog prostora. Spomenimo da je upravo književnik William Gibson 1984. u svom romanu *Neuromancer* stvorio pojam *cyberspace*.

Tema je 11. poglavlja budućnost kartografiranja kibernetičkog prostora. Autori ističu da su njihova istraživanja u ovoj knjizi inicijalna, djelomična i selektivna, jer se zasnivaju u najvećoj mjeri na tekstovima iz engleskog jezičnog područja. Knjiga završava njihovim smjernicama za buduća istraživanja te popisom literature sa 662 naslova.

Knjigu preporučujem svima koje zanima mogućnost proboja kartografije na nova područja.

Nedjeljko Frančula

Slavonija – Povijest naselja i podrijetlo stanovništva

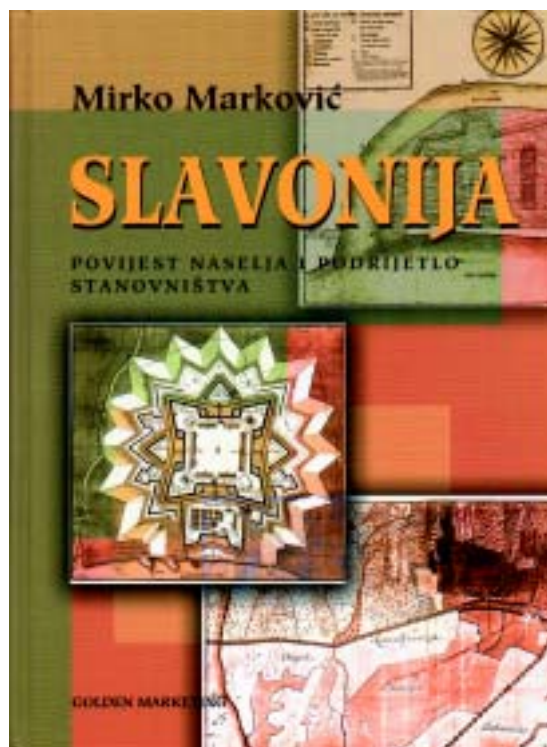
Mirko Marković

Nakladnička kuća Golden marketing iz Zagreba objavila je 2002. godine monografiju *Slavonija: povijest naselja i podrijetlo stanovništva* akademika Mirka Markovića. Monografija sadrži 614 stranica formata 21×28 cm, tvrdo je ukoričena i nosi oznaku ISBN 953-6168-12-X. Recenzenti su akademik Andre Mohorovičić i prof. dr. sc. Josip Barbarić.

Ta je monografija povijesna sinteza o Slavoniji, s naglaskom na proučavanju prošlosti njezinih naselja te podrijetlu i migracijama njezina stanovništva. Slavonija je od 7. st. sve do danas bila jedna od najvećih hrvatskih pokrajina. U prošlosti se prostirala dalje prema zapadu nego u posljednja tri do četiri stoljeća. Područje Slavonije obrađeno u ovoj monografiji leži između rijeka Save, Drave, Dunava i Ilove te državne granice Republike Hrvatske u zapadnom Srijemu.

Monografija obuhvaća sljedeća poglavlja:

1. Uvod (Zemljopisna obilježja Slavonije)
2. Prahistorijska naselja i njihovo stanovništvo
3. Rimsko razdoblje do dolaska Hrvata
4. Starohrvatska Slavonija
5. Naselja i stanovništvo Vukovarsko-srijemske županije
6. Naselja i stanovništvo slavonskog dijela županije Osječko-baranjske

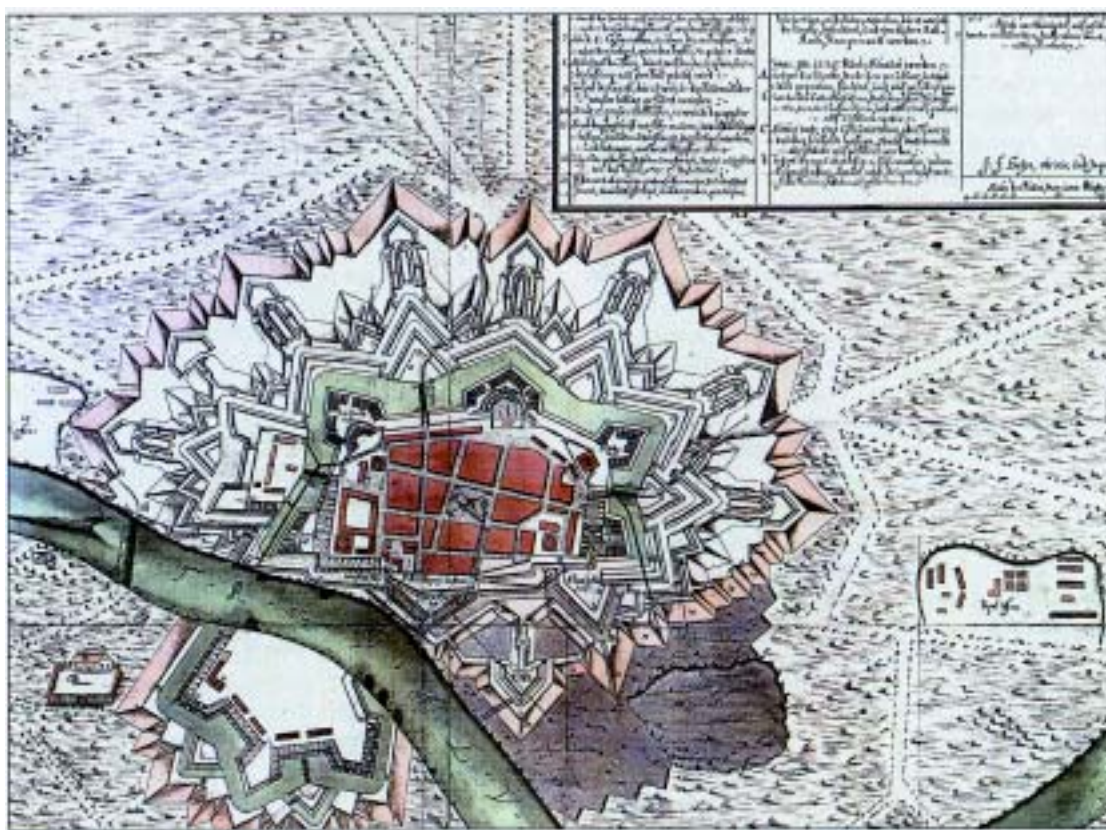
7. Naselja i stanovništvo Virovitičko-podravске županije
8. Naselja i stanovništvo Brodsko-posavske županije
9. Naselja i stanovništvo Požeško-slavonske županije

The chapters 5-9 bring some peculiarities in the development of the settlements and their inhabitants for single counties. Topographic material has been dealt with according to the terrestrial division of Slavonia in counties from 1997. For the sake of historical approach, the author has divided single counties into a few territorial units (subregions). The demographic data have been stated about the population movements in single areas of some county through three periods of time: mediaeval, Turkish and Postturkish period. Larger part of demographic presentations includes the period of the Turks ruling over the territory because the changes in population structure were the greatest at that time. The present political and administrative division of Slavonia looks a little bit like the land division in the periods before and after the Turkish occupation. The author has paid special attention to describing the settlements with their geographic, national and historical characteristics, producing also the number of inhabitants in a certain period, the lists of villages and municipalities with the census. These chapters make it possible for a reader to get acquainted with the settlements and the process of inhabiting single county areas. The last two chapters deal with the settlements and the inhabitants of those parts of West Slavonia that belong to the present Bjelovar-Bilogora County, and Sisak-Moslavina County.

At the end of each chapter there is a list of notes instructing readers about deeper and wider research. The work ends with conclusions in Croatian and German, with the lists of sources, references and illustrations, and with the contents of settlements. In the *Conclusion* the author emphasizes that the history of settlements and population movements at the territory of Slavonia have been insufficiently comprehensively researched so far, having no objective conclusions. The monograph is illustrated with 180 cartographic presentations with the part cut outs of topographic maps made in the period of Francis and Joseph II Land Surveys being the majority of them.

The academician Mirko Marković has published so far a few monographs of great significance for the history of Croatian cartography: *Descriptio Croatiae* 1993, *Descriptio Bosnae & Hercegovinae* 1998, and *Croatian Cities on Old Plans and Panoramic Views* in 2001. His latest monograph *Slavonia – History of the Settlements and the Origins of Inhabitants* is a valuable contribution not only to Croatian history, geography and history of cartography, but also to Croatian science and culture in general. I believe that we will be very soon thrilled by a new masterpiece by the author in the field of Croatian cartographic heritage.

Ivka Kljajić

10. Svetačko područje županije Bjelovarsko-bilogorske

11. Svetačko područje županije Sisačko-moslavačke

U *Predgovoru* autor ističe da se služio brojnim povijesnim izvorima, ponajprije Diplomatičkim zbornikom Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti i drugim Akademijinim edicijama, te mnogim starijim i novijim djelima. Osim toga služio se i neobjavljenom povijesnom građom iz Hrvatskog državnog arhiva, Nadbiskupskog arhiva u Zagrebu i Ratnog arhiva u Beču.

Na početku knjige dana su geografska obilježja Slavonije, a nakon toga pregled naselja i stanovništva savsko-dravskog međuriječja tijekom prapovijesti, u rimskom razdoblju te razdoblju od početka starog vijeka do početka 12. stoljeća.

U poglavljima 5-9. navedene su osobitosti u razvitku naselja i njihova stanovništva za pojedinu županiju. Topografsko građivo obrađeno je prema teritorijalnoj podjeli Slavonije po županijama iz 1997. Za povijesnu obradu, područje pojedine županije autor je podijelio u nekoliko teritorijalnih cjelina (subregija). Dani su demografski podaci o kretanju stanovništva na pojedinom području odgovarajuće županije kroz tri vremenska razdoblja: srednjovjekovno, tursko i posttursko. Veći dio demografskih prikaza obuhvaća razdoblje turske vladavine jer su tada bile najveće promjene u sastavu stanovništva. Današnja političko-administrativna podjela Slavonije malo nalikuje na podjelu zemlje u razdobljima prije i poslije turske okupacije. Posebnu pozornost autor je posvetio opisivanju naselja s njihovim geografskim, nacionalnim i povijesnim karakteristikama, pričem su dani podaci o broju

stanovnika u određenom razdoblju, popisi sela i općina s popisom stanovništva. Ta poglavlja omogućuju upoznavanje naselja i naseljavanje pojedinih područja županije. Posljednje dva poglavlja obrađuju naselja i stanovništvo onih dijelova zapadne Slavonije koja se nalaze u sastavu današnje Bjelovarsko-bilogorske, odnosno Sisačko-moslavačke županije.

Na kraju svakog poglavlja nalazi se popis bilješki koji čitatelja upućuju na dublja i šira proučavanja. Djelo završava zaključcima na hrvatskom i njemačkom jeziku, popisima izvora, literature i ilustracija te kazalom naselja. U *Zaključku* autor navodi da su prošlost naselja i kretanje stanovništva na području Slavonije istraženi dosad nedovoljno obuhvatno i s neobjektivnim zaključcima. Monografija je ilustrirana s oko 180 kartografskih prikaza, od toga veći dio čine isječki topografskih karata nastalih u doba francijozefske topografske izmjere.

Akademik Mirko Marković objavio je dosada još nekoliko vrlo značajnih monografija za povijest hrvatske kartografije: *Descriptio Croatiae* 1993, *Brod – kulturno-povijesna monografija* 1994, *Descriptio Bosnae & Hercegovinae* 1998. i *Hrvatski gradovi na starim planovima i vedutama* 2001. godine. Najnovija monografija *Slavonija: povijest naselja i podrijetlo stanovništva* vrijedan je doprinos ne samo hrvatskoj povijesti, geografiji i povijesti kartografije već i općenito hrvatskoj znanosti i kulturi. Vjerujem da će nas autor uskoro ponovno obradovati novim remek-djelom s područja hrvatske kartografske baštine.

Ivka Kljajić

